

VLAAMSE MAAND IN AMSTERDAM

In: 8 Naanavond
November 1969

Vlaanderen geeft deze maand de toneeltoon aan in Amsterdam; Claus regisseert zijn stuk 'Vrijdag' - Tillemans regisseert en zijn Vlaamse medewerker Bogaerts decoreert 'Toller', beiden bij de Ned. Comedie. Een collage van het unieke werk van van Ostayen bij de Nieuwe Komedie. Zie deze pagina's.

NED. COMEDIE

HUGO CLAUS:

mijn ambitie is volkstoneel

'Vrijdag' heet het stuk van Hugo Claus, dat op 15 november in première gaat in de Stadsschouwburg. Een indrukwekkend stuk modern volkstoneel. In ons gesprek met de schrijver-regisseur excuseer we ons voor het gebruik van dit zwaar beladen woord 'volkstoneel'. Maar Hugo Claus zegt:

'Mijn ambitie is volkstoneel te schrijven. Uiteraard doe ik daarnaast laboratorium-probeersels als randactiviteit; probeersels is niet juist: het is evenzeer bewust werk. Maar u begrijpt wat ik er mee zeggen wil. Volkstoneel is

allerminst een schande. In België is het zo, dat er een haat is tussen de schouwburg, het toneel en hetgeen de mensen werkelijk bezig houdt. Ik wijs dat haat af. Met Walter Tillemans heb ik indertijd het Plan Zestig gemaakt om er verandering in te brengen. Dat is niet gelukt. We zaten politiek niet in de hoek die nodig bleek. Hier in Nederland staan de schouwburgers misschien iets dichterbij de mensen. Nee? Misschien toch een fragmentje dichterbij. Daarom heb ik dit stuk liever hier. De situatie is hier helderder. Ik hoef hier minder aan het publiek te denken.'

geen echt vlaams

'Maar is het Vlaams waarin u het hebt geschreven, geen benaming voor ons Amsterdamse publiek om het te volgen en te verstaan?'

'Het is geen echt Vlaams. Er is een Vlaamse versie. Daar heb ik 'Vrijdag' het aller-eerst in geschreven. Nu is het geadapteerd Nederlands. Ik heb er heel veel Vlaams uitgehaald, omdat ik niet wil, dat men iets niet begrijpt. Maar er is verder geen enkele reden om het Vlaams element te verdonkeremen. O'Casey, Behan schrijven ook geen Engels. Waarom dan niet dit?'

'Ik ben er in het Nederlands aan begonnen. Maar 80% van de mensen uit de klasse die ik hier beschrijf spreken geen Nederlands. Toen ben ik in het plat Vlaams begonnen. Ik snorde er doorheen. En toen heb ik het bewerkt in een bas-

taard-taal die niet bestaat. Toneeltaal is trouwens nooit echt. Misschien dat het in Vlaanderen nog eens in het plat Vlaams zal worden gespeeld.'

De Amsterdamse première is de wereldpremière. Waarbij Paul Cammermans, de Vlaaming, het het moeilijkst heeft, aldus regisseur Claus: 'Want hij moet het in het Nederlands doen'....

'Vrijdag' is het verhaal van een arbeider die onverwachts thuis komt uit gevangenschap. Hij is vervroegd vrijgelaten. Zijn vrouw die zich getroost heeft met haar buurman, en dat niet zonder gevolgen, is verrast. Haar man had haar bovendien nooit in de gevangenis willen ontvangen. Zij had zijn onschuld verdedigd. Maar was hij niet schuldig? Wat zal hun aller toekomst zijn? IS er nog een toekomst? Man, vrouw, buurman ontmoeten elkaar op deze eerste (vrijdag)avond na de gevangenschap. Ook is er een gedroomde ontmoeting met de dochter. Dat is alles.

Hoe kwam Claus tot dit thema? Zijn eigen aanraking met justitie en gevangenschap?

contrasten

'Wel met de justitie, maar niet met de cel. Ik heb wel gevangenis bezocht. Mijn gruwelijke ervaringen daar komen hier maar zeer summier in tot uitdrukking. Ik zat al lang met dit thema. Na de collectieve versnippering van 'Reconstructie' dacht ik: nu moet ik iets maken in één kamer, met enkele mensen, zeer gecomprimeerd. Ik functioneer alleen in contrasten.'

'Straks had u het over de klasse waartoe uw figuren in 'Vrijdag' behoren. Welke klasse is dat?'

'Het zijn arbeiders, die hoger op willen. Die zich een beetje comfortabeler dan vroeger installeren. Die iets meer contact hebben met mensen van een ander soort. Ze lezen 'Cinéma'. Ik houd van deze mensen. Ik ben zelf seizoenarbeider geweest. Ik heb tot mijn veertiende maar op school gezeten. Deze mensen hebben een vitaliteit, een to-

lerantie en openheid tegenover de dingen die in de zogeheten hogere klasse taboe zijn en naar anders drijven. Overigens is mijn genegenheid tot hen niet zo romantisch, dat ik niet zou zien dat ook zij hun taboes hebben. Georges, Jeanne, Christiane en Erik zijn een mengsel van verschillende mensen die ik ken; types, gebeurtenissen, verhalen die ik ken en hoor. In een dorp in Zuidwest Vlaanderen, aan de rand van Kortrijk.'

gebrek aan verbeelding

'Waarom is er dat haat tussen toneel en publiek, waar u straks over sprak en dat niet tot België beperkt is?'

'Door de maatschappelijke situatie. Door het gebrek aan werkelijke verbeelding bij de theatermensen, de schrijvers, de regisseurs, de acteurs, de directeurs. Ik zeg dit niet om schuldigen aan te wijzen. Het is niet een kwestie van persoonlijke schuld. Het is veel problematischer.

Neen, 'Vrijdag' is niet een onderdeel van ons Plan Zestig. Dat was een zaak van de werkingkracht van het theater. Daarin fungeerde ik als richtinggever, animator. Met Shakespeare kun je dat doel ook bereiken. Mijn stukken willen en zijn iets anders. Walter Tillemans regisseert in maart mijn 'Tand om tand'. Dat is van 1966 en werd toen afgewezen omdat het politiek agressief wil inwerken. Als het uit Hongarije of Polen komt, wil men het wel. Maar van de eigen schrijvers met de namen van b.v. de eigen ministers en de eigen vlag niet.

Het realisme wil ik triomfantelijk in mijn banier voeren. En ik meen dat dat momenteel zelfs hip is en in. Zoiets als de Art Nouveau.

VRIJDAG van Hugo Claus
Regie: Hugo Claus
Decor: Ralph van der Elst
Met: Elisabeth Andersen, Fons Rademakers, Paul Cammermans en Kittie Courbois